

A gimnázium és az általános iskola Környezeti Nevelési Programja

„...a kemény, de előrelátó demokratikusságra nem annyira az ösztöneink és logikánk taníthatnak meg jobban (hisz az ellenkezőjére ugyanúgy taníthatnak), hanem a természet.”

(Mészöly Miklós)

1. Helyzetkép

1.1. Gimnázium

1.1.1. Belső környezet: az iskola

Ki-ki dolgozhat a maga hivatásában a „környezet” – a világ és az ember jövője érdekében. A legfontosabb azonban a nevelés.” – valljuk mi is Sólyom László gondolatait. Településünk és iskolánk a környezeti nevelés érdekében feladatokat és lehetőségeket is bőségesen kínál. A kisvárosi lehetőségek, a természeti környezet, a védett területek közelsége, az iskolaudvar pozitív hatású. Ugyanakkor a diákok is hű visszatükrözői a környezetkultúra társadalmi szintjének. A XXI. század globális kihívásai, az európai uniós csatlakozás történelmi lehetősége, társadalmi és egészségügyi problémáink, a több évtizedes lemaradás hátrányainak felszámolását igényli. E tevékenységünkhöz a fiatal generáció lehet a legfontosabb katalizáló erő. Sikerességünk e téren nem a tárgyi feltételek hiányán múlik. Az iskola fizikai megjelenése a tanulás forrásaként is szolgálhat. A fenntarthatóság elveinek megfelelő működése a személyes, a csoportos és a közösségi felelősségvállalás terepe is lehet. Szaktermeink tárgyi felszereltsége megfelelő, az iskola tisztaságára, esztétikus megjelenésére, természetes anyagok használatára eddig is nagy gondot fordítottunk. Sok területen tudunk még attitűdváltással eredményeket elérni (iskolarádió, iskolai honlap, szabadidős tevékenység, büfé, energia- és papír-használat). A szülőkkel való jó kapcsolatunk az e területen való együttműködés lehetőségeit is kínálja. ÖKOISKOLAKÉNT számos területen nagy hangsúlyt kap a környezeti nevelés, és fenntarthatóság pedagógiájának elvei: szaktárgyak, természettudományos emelt szintű képzés, szakkör, tehetséggondozás, nemzetközi kapcsolatok, versenyek szervezése, jeles napok rendezvényei, új tanulószervezési eljárások alkalmazása (projekt, témahét).

1.1.2. Fizikai környezet

Az iskola épülete betonból készült, lapos tetős, energetikai szempontból nem ideális. A nagy ablakok esztétikailag előnyösek, de az erős fény miatt gyakran árnyékolni kell. A tanév végén nagy a hőség, emiatt a munkavégzés hetekig nagy erőpróbát jelen. A B épület sötét. A szellőztetési lehetőségek adottak, a csendes környezet nagy értékünk. Udvarunk ideális, bár több lehetőséget rejt, mint amennyit kihasználunk. A burkolatok esztétikusak, sok helyen fából készültek, de néhány terem sajnos PVC-vel borított. A folyosón sok a zöld növény, kertünk rendezett, ápolt. A fényforrásokat jó lenne energiatakarékosabbra cserélni. A folyosókon elhelyezett papír- és műanyag-gyűjtőkkel a szelektív hulladékgyűjtést szeretnénk erősíteni. Az iskolai büfé és a fogyasztási szokások zöldítése fontos, de nagy ellenállásba ütköző feladataink. Az étkezést más intézmény szolgáltatja, így hatásunk csak mérsékelt lehet.

1.1.3. Külső környezet

A város, a városkörnyék természeti, kulturális értékekben gazdag. Ezek megismertetésében, megszerettetésében is támaszkodhatunk hagyományainkra. Az értékek és problémák megismertetése eddig is szerepelt tevékenységi rendszerünkben. A közlekedésből adódó levegőszennyezés, az erózió és porterhelés, az atomerőművel kapcsolatos ismeretek beépültek tantárgyainkba. A városi rendezvényeken való részvétellel a helyi cselekvési lehetőségek igényének alakítása a célunk. A vidéki tanulók saját településeinek, lakóhelyeinek értékjellegét érdemes erősíteni. A régióban való gondolkodás új feladat számunkra.

1.1.4. Erősségeink:

- a természeti környezet közelsége
- településünk emberléptékűsége
- jó szociális környezet (szülők, civil szervezetek)
- kipróbált, használt kommunikációs csatornák
- mindennapos munkakapcsolat különböző intézményekkel (múzeumok, közművelődési, oktatási, nemzeti parki igazgatóság, civil szervezetek, önkormányzat)
- személyes kapcsolatok
- iskolánk arculata
- hagyományaink, eddigi sikereink
- a már kidolgozott taneszközeink
- a tantestület környezeti nevelés és fenntarthatóság elvei iránti elkötelezett tagjai
- iskolavezetés innovációs irányultsága
- iskolánk tárgyi feltételei

1.1.5 Gyengeségeink:

- a környezeti nevelés időigényes tevékenység
- anyagi eszközök szűkössége
- szemléleti tényezők
- társadalmi környezet ellenhatása
- érdekeltség hiánya

1.2. Általános iskola

Lsd. az egészségnevelési programban

2. Erőforrások

2.1. Gimnázium

2.1.1. Belső erőforrások

Humán erőforrások	Feladat, szerepkör	Erősségek
Iskolavezetőség	Támogatja a környezeti nevelési programokat, a fenntarthatóságra nevelés célkitűzéseit. A minőségi munka részeként értékeli az ilyen tevékenységet, részt vesz az egyes programokban.	Hiteles személyiségek a pedagógusok és a diákság számára. Hasznosítható kapcsolatrendszer.

Tanárok	Kidolgozzák és a tantárgyakba beépítve tanítják az egyes környezeti és fenntarthatóságra nevelést célzó tartalmakat.	Valamennyi szakos belátja, hogy minden tanár feladata a környezeti nevelés és a fenntarthatóságra nevelés.
Ökoiskolai munkacsoport (munkaközösség)	Elkészíti a pedagógiai programnak megfelelően az ökoiskolai kritériumrendszerhez igazodó éves munkatervet, segíti és koordinálja annak megvalósítását.	Lehetőséget ad a különböző szakmacsoportok programjainak összehangolására (témahét, versenyek, akciók, kiállítások, jeles napok eseményei stb.)
Osztályfőnöki közösség	Évfolyamokra lebontva foglalkozik az egészségneveléshez kötődő környezeti nevelési és fenntarthatóságra nevelési tartalmak feldolgozásával.	Lehetőség van az aktualitások azonnali „kibeszélésére” osztályközösségi szinten (pl. törvényi intézkedések, egészséges táplálkozás, reklámok hatásai, életmód kérdései stb.)
Diákönkormányzatot segítő tanár	Tagjai az ökoiskolai munkacsoportnak. Lehetőségük van a környezeti nevelés egészségnevelési területeinek erősítésére.	Napi kapcsolat a diákokkal, az egyedi problémák azonnali kezelése.
Iskolaorvos	Előadások tartása az egészséges életmódról, a környezeti ártalmakról. Segíti a tanárok munkáját.	Szakmai kompetencia, személyes ráhatás.
Adminisztratív dolgozók	Támogatják a tanári munkát az egyes programok háttérének biztosításával (pl. hivatalos levelek, pénzügyi adminisztráció, pályázati elszámolások)	Részt vállalnak a szelektív hulladékgyűjtésben, takarékoságban.
Technikai dolgozók	A programok tárgyi feltételeinek biztosítása, vizesblokkok, világítási hálózat karbantartása, hőszigetelés, stb.	Zöldítési program, szelektív hulladékgyűjtés (terv)
Diákok	A tervezett éves programban sokoldalúan vesznek részt (hallgatóság, tevékeny szerepvállalás, önálló kezdeményezések.	Valamennyi diák érintett, nagy a jelentősége a helyi értékek felkutatásának. Partnerség a felnőtt résztvevőkkel. A fő hangsúly a szemléletformáláson van.
Szülők	Előadások tartása, szemléltetőeszközök gazdagítása, anyagi támogatás, külső erőforrások felkutatása. Bevonásuk a fenntarthatóság pedagógiájával kapcsolatos programokba.	Tevékeny részvétel a programokban, az ő szemléletük is formálódik, a környezeti nevelés túlmutat az iskola falain.

2.1.2. Külső erőforrások

Intézmény, szervezet	A kapcsolat formája, tartalma	Iskolai képviselő, kapcsolat-tartó	A szervezet képviselője
Más közoktatási intézményekkel kapcsolat	általános iskolákkal: nyílt napok, kiállításainkon látogatás	ig., igh., munkaközösség-vezető	ig., igh., munkaközösség-vezető
Önkormányzat környezetvédelmi referense	akciók	munkaközösség-vezető	tisztségviselő
Egyetemek, főiskolák oktatói	előadások, rendezvények	ig., igh., munkaközösség-vezető	oktatók
Duna- Dráva Nemzeti Park	szakmai előadások, terepgyakorlatok	ig., munkaközösség-vezető	ig.
MME helyi csoportja	terepgyakorlatok, túrák	biológiateanárok	egyesület vezetője
Alisca Terra	hulladék elszállítás	Ökoiskola munkacsoport vezető	képviselő
Zöldtárs Alapítvány	pályázatok, programok	ig., munkaközösség-vezető	képviselő
GWP Magyarország	pályázatok, versenyek	ig., munkaközösség-vezető	szervező
Kutató Diákok Országos Szervezete (Kutdiak)	pályázatok, versenyek	ig., munkaközösség-vezető	szervező
Magyarhoni Földtani Társulat	pályázatok, versenyek	ig., munkaközösség-vezető	szervező
országos környezeti nevelési szervezetek			
KOKOSZ	versenyek	szaktanárok	képviselő
Körny. Nev. Iskola Hálózat	Hírlevél	szaktanárok	képviselő
Országos Öko-Iskola Hálózat	tagság	munkaközösség-vezető	képviselő
közművelődési intézmények			
könyvtárak, könyvtári olvasó, művelődési központ	segédanyagok, pályázatok, versenyek kiírása	igh.	Képviselő
média	tájékoztatás	ig., igh.	Képviselő
helyi, regionális üzemek			
Vízmű	Szakmai látogatások	ig., munkaközösség-vezető	ig.
helyi szolgáltatók víz szennyvíz hulladéklerakó hulladékégető távhőszolgáltató közlekedési vállalat	valamennyivel alkalmanként kapcsolat, versenyek, látogatások, bemutatók	ig., munkaközösség-vezető	Képviselő

2.2. Általános iskola

A) Nem anyagi erőforrások:

1. Iskolán belüli együttműködés

Pedagógusok: az iskola minden pedagógusának feladata, hogy környezettudatos magatartásával, munkájával példaértékű legyen a tanulók számára.

Tanulók: feladatuk, hogy vigyázzanak környezetükre, figyelmeztessék társaikat a kulturált magatartásra (tisztasági verseny).

Szülők: fontos, hogy a szülők megerősítsék gyermekükben azt a környezettudatos magatartást, amit iskolánk közvetíteni kíván.

Nem pedagógus munkakörben foglalkoztatottak: példamutató, ha a tanulók látják, hogy az iskola épületének takarítása során környezetkímélő, az egészségre nem ártalmas takarítószerket használunk, az iskola működtetésében takarékos megoldásokat alkalmazunk.

2. Iskolán kívüli együttműködés

Fenntartó: célunk, hogy a fenntartó a lehetőségeihez mérten finanszírozza a környezetnevelési programot (pl. fásítás, parkosítás).

Civil szervezetek: a helyi Horgászegyesülettel, a Medina-Dalmand Vadásztársasággal konkrét környezetvédelmi feladatok megvalósítása (pl. vadetetés, vadak megfigyelése, a horgászto környékének rendben tartása).

B) Anyagi erőforrások

1. Saját erőforrás: a) az intézményi költségvetés

Az iskolai költségvetésből minden évben olyan felújításokat is el kell végezni, amelyek a környezetbarát és kulturált környezet megteremtését, a környezetkímélő működtetést szolgálják.

b) alapítvány

A Szedres Községért Alapítvány céljaival összhangban támogathatja a táborokban való részvételt (rászorultsági alapon).

2. Külső erőforrás:

a) bérbeadás

Az iskola különböző helyiségeinek bérbeadásából, bérleti díjából fordíthat bizonyos összegeket környezeti nevelésre.

b) pályázatok

Pályázatok figyelésével, lehetőségeik kihasználásával.

Taneszközök

Az iskola rendelkezik azokkal az alapvető oktatási eszközökkel, szakkönyvekkel, amelyek a környezeti nevelési munkához szükségesek.

A természettudományi előadókban elzárt helyre kerültek a vegyszerek, ezeket folyamatosan pótolni kell. Megfelelő vegyi elszívó teszi biztonságosabbá a kísérletek elvégzését.

A helyi tanterv figyelembevételével új eszközöket kell beszereznünk.

Folyamatosan frissíteni kell a környezeti nevelési szak- és CD könyvtárat. Biztosítani kell, hogy a környezeti nevelési tanórák és programok számára megfelelő audiovizuális eszközök álljanak a tanulók és a pedagógusok rendelkezésére.

3. Alapelvek, jövőkép, célok

3.1. Hosszú távú célok

Iskolánk nevelési tevékenységének célja a harmonikus személyiség kialakulásának elősegítése, a nevelői hatások változatosságának és a tehetség sokféle formájának elismerése; a természetnek, a Földnek működési és szervezeti egésznek, mint pótolhatatlan értéknek tisztelete és megőrzésének igénye és felelőssége. A harmóniára való törekvés igényének alakításával szeretnénk segíteni az egyéni és közösségi életminőség javulását. Célunk, hogy diákjaink környezettudatos állampolgárrá, az értékeket tudatosan választó felnőttekké váljanak. A környezettudatosságra nevelés átfogó célja, hogy elősegítse a tanulók magatartásának, életvitelének kialakulását annak érdekében, hogy a felnövekvő nemzedék képes legyen a környezet megóvására, elősegítve ezzel az élő természet fennmaradását és a társadalmak fenntartható fejlődését (Nat), valamint óvja, védje a természetes és épített környezetét és olyan életvitelt alakítson ki, amely mentes a számára káros ártalmaktól. A környezeti nevelés alapelvei közül kiemelten kezeljük az alábbiakat. (Ezek jelentését, tartalmát, megvalósulási módját több oldalról kell megvilágítanunk)

- az élet különlegessége, egyedisége és tisztelete
- a környezet tág értelmezése (belső, külső, időbeli)
- környezet és élőlények kölcsönhatásainak komplexsége
- a Föld szférái kölcsönhatásban vannak
- az élettelen és élő természet hosszú evolúciós fejlődés eredménye
- a körfolyamatok jelentősége, szerepe a természetben és a társadalomban
- a bioszféra komplex rendszere
- a „természet jobban tudja” elv
- az ember része a bioszférának
- a közösség a természet életformája
- az ember különleges faj
- „a fenntartható fejlődés érdekeinek középpontjában az emberek állnak”.
- felelősség önmagunk, fajtársaink, jelenlegi, múltbeli, jövőbeli élőlények és a környezet vonatkozásaiban
- természettisztelő magatartás
- fejlődés, növekedés
- életminőség elv
- szükségletek, fogyasztás, termelés
- kooperáció és tolerancia
- a sokféleség mint érték
- holisztikus elv
- egyéni cselekvési igény, beleszólás, részvétel
- elővigyázatosság elve
- környezettudatosság
- környezetbiztonság
- gazdaság-társadalom-környezet együttese, kapcsolata
- globális, regionális és helyi összefogás

3.2. A céljaink eléréséhez a következő készségek kialakítása, fejlesztése szükséges:

- problémaérzékenység
- kreativitás
- problémamegoldó gondolkodás
- alternatív lehetőségek igénye
- kritikus véleményalkotás
- konfliktuskezelési technikák

- együttműködés
- tolerancia
- értékelés, mérlegelés készsége
- állampolgári részvétel és cselekvési igény.

3.3. Konkrét célok

Minden tantárgy óráin teljesítsük az alkalmazott kerettanterv környezeti nevelési és fenntarthatóságra nevelési követelményeit. A nem tanórán szervezett munkanapokon is jelenjen meg a fenntarthatóság elve és gyakorlata. Az iskola működésében minden lehetőséget igyekezzünk felhasználni nevelési céljaink megvalósítására. Minden tanulónk ismerje meg településünk értékeit. Évente vegyen részt minden tanuló legalább egy nem kötelező programon.

3.4. Környezeti nevelési, ökoiskolai munkaterv

Évente az éves munkaterv részeként környezeti nevelési, ökoiskolai munkatervet készítünk, melyben rögzítjük a fejlesztési célkitűzéseket, kiemelt tevékenységeinket, feladatainkat és éves eseménynaptárunkat.

Ökoiskola célkitűzéseink

- Elősegíteni a tanulók környezettudatos magatartásának, életvitelének kialakulását annak érdekében, hogy a felnövekvő nemzedék képes legyen a környezeti válság elmélyülésének megakadályozására, elősegítve az élő természet fennmaradását és a társadalmak fenntartható fejlődését.
- Olyan tájékozott és tevékeny tanulókat nevelni, akik kreatív, problémamegoldó gondolkodásmóddal rendelkeznek, eligazodnak a természet és a környezet, a társadalom, a jog és a gazdaság terén, és felelős elkötelezettséget vállalnak egyéni vagy közös tetteikben.
- Az ökológiai nevelés során a tanulókat megismertetni azokkal a jelenlegi folyamatokkal, amelyek következményeként bolygónkon környezeti válságjelenségek mutatkoznak. Konkrét hazai példákon felismertetni a társadalmi-gazdasági modernizáció pozitív és negatív környezeti következményeit. Megértetni a fogyasztás és a környezeti erőforrások kapcsolatát, a fenntartható fogyasztás elvét.
- A tanulók kapcsolódjanak be közvetlen környezetük értékeinek megőrzésébe, gyarapításába.
- Életmódjukban a természet tisztelete, a felelősség, a környezeti károk megelőzésére való törekvés váljék meghatározóvá.
- Szerezzenek személyes tapasztalatokat az együttműködés, a környezeti konfliktusok közös kezelése és megoldása terén

Az általános iskolánk lehetőségei a környezeti nevelés tantervi tervezésében

- az osztályfőnöki órák témái között az ember és környezete kapcsolatára vonatkozó megtervezése
- a környezetismeret, a hon- és népismeret; a társadalomismeret; a természetismeret tantervi modul környezeti szemléletű megvalósítása
- a hagyományos tanórai foglalkozásoktól eltérő, környezethez illeszkedő tanulás-szervezési módok kialakítása
- olyan cselekedtető módszerek alkalmazása, amelyek segítik a tanulók együttműködő tanulását, a valóságos problémák megoldásában, kezelésében való közreműködését, amelyek tevékeny és örömteli megismerést kínálnak
- olyan taneszközök választása, amelyek megfelelnek a fenntarthatóság pedagógiájának

4. Tanulásszervezési módok

4.1. Minden tanulót érintő tevékenységek

➤ Tantárgyak – tanórák

A tanulók fejlesztését a helyi természeti és kulturális értékek megismertetését is szolgáló feladatokkal, példákkal végezzük. A házi feladatokban, dolgozatokban, tehetséggondozásban is meg kell nyilvánulnia e szemléletnek.

A hagyományos tantárgyi szemlélettel szakítanak a projektek, melyeket a megyei, országos és a nemzetközi programokban bonyolítunk nagy sikerrel a környezet (és egészségvédelem) témák feldolgozásával.

Magyar nyelv és irodalom

A tanulók

- ismerjék meg az anyanyelv gazdagságát, a tájnyelv, a köznyelv és az irodalmi nyelv egymásra hatását;
- ismerjék meg közvetlen természetes- és mesterséges környezetük értékeit bemutató irodalmi alkotásokat! (meséket, mondákat, népdalokat és verseket);
- ismerjék meg az irodalmi művekben megjelenő természeti és környezeti értékeket, az ember és a természet közötti harmonikus kapcsolatok kialakulását;
- legyenek képesek irodalmi szövegek alapján problémafelvetésekre, vitára, véleményalkotásra, érvelésre;
- erősödjön esztétikai, erkölcsi érzékenységük;
- tudatosan készüljenek az anyanyelv védelmére, a „nyelvi környezetszennyezés” elkerülésére;
- sajátítsák el a médiumok elemzésének technikáit.

A tanulóknak

- alakuljon igénnyé a hatékony kommunikációra való törekvés, a jó problémafelvetés, vitakészség, véleményalkotási képesség;
- növeljük a környezethez való, pozitív érzelmi és intellektuális közeledést a környezet- és természetvédelemi témájú könyvek feldolgozásával;
- fejlesszük az egyéni és a közösségi kompetenciákat a drámajátékok segítségével.

Történelem

A tanulók

- értsék és tudják, hogyan, mikor és milyen emberi tevékenységek révén alakult át a természet;
- tudják értelmezni, hogyan hatottak a környezeti változások a gazdálkodásra, az életmódra, a közösségi normák alakulására;
- ismerjék meg a helyi történelmi értékeket, alakuljon ki bennük a hagyományok tisztelete;
- legyenek képesek a globális problémákra megoldásokat keresni a természeti népek példáján keresztül;
- értsék meg az egész világot érintő globális problémákat, és érezzék hangsúlyozottan az egyén, az állam és a társadalom felelősségét és feladatait a problémák elhárításában, csökkentésében.

Idegen nyelv

A tanulók

- váljanak érzékenyebbre a természet szeretetére a jól megválasztott autentikus, érdeklődési körüknek megfelelő szövegek feldolgozásának segítségével;
- legyenek érzékenyek a hazai környezeti problémákra és ismerjék meg a nyelv segítségével más országok hasonló problémáit;
- tudják más népek ilyen irányú tevékenységeit és ismerjék az idegen országok környezetvédelemmel foglalkozó szervezeteit;
- teremtsenek kapcsolatot az interneten keresztül célnyelvi fórumokkal (anyanyelvi beszélőkkel, honlapokkal);
- legyenek képesek a környezetvédelmi problémákra önállóan, csoportmunkában, projekt-munkában választ keresni;
- állampolgári felelősségtudatuk fejlődjön.

A tanulóknál

- alakuljon ki és fejlődjön a nemzetközi felelősség a környezettel szemben;
- fejlődjön az idegen nyelvi kommunikáció képessége, és fedezzék fel ennek lehetőségeit.

Matematika

A tanulók

- váljanak képessé arra, hogy a más tantárgyakban tanított környezeti összefüggéseket matematikai módszerekkel demonstrálják;
- legyenek képesek a környezeti mérések eredményeinek értelmezésére, elemzésére statisztikai módszerek alkalmazásával;
- tudjanak táblázatokat, grafikonokat készíteni és elemezni;
- logikus gondolkodása, a szintetizáló és a lényegkiemelő képessége fejlődjön;
- tudják megfigyelni az őket körülvevő környezet mennyiségi és térbeli viszonyait;
- váljanak képessé egy adott témához megfelelő adatok kiválogatására, gyűjtésére és feldolgozására;
- ismerjenek konkrét, a valós életből vett példákat, és legyenek képesek ezeket elemezni, tudjanak megfelelő következtetéseket levonni;
- legyenek képesek reális becslésekre;
- tudjanak egyszerű statisztikai módszereket alkalmazni.

A tanulóknál

- alakuljon ki a rendszerben való gondolkodás;
- alakítsuk ki a környezeti rendszerek megismeréséhez szükséges számolási készségeket.

Fizika

A tanulók

- váljanak képessé a környezeti változások magyarázatára;
- ismerjék meg az élő szervezetre káros fizikai hatások (sugárzások, zaj, rezgés) egészségkárosítását, tudják ezek kibocsátásának csökkentési lehetőségeit;
- ismerjék fel a fizikai törvényszerűségek és az élőlények életjelenségei közötti analógiákat, valamint az élő, és élettelen közötti kölcsönhatásokat;
- tudják értelmezni a környezet változásának törvényszerűségeit, és ennek tudatában legyenek képesek megoldást keresni a globális környezeti problémákra;

- mérjék fel annak fontosságát, hogy a környezeti erőforrásokat felelősséggel szabad csak felhasználni;
- ismereteik birtokában váljanak tetteik következményeit látó, előregondolkodó állampolgárrá;
- ismerjék meg az alternatív energiahordozókat és forrásokat.

Kémia

A tanulók

- rendelkezzenek a környezetbiztonsághoz szükséges ismeretekkel;
- törekedjenek a környezettudatos magatartás kialakítására;
- legyenek képesek a környezeti elemek egyszerű vizsgálatára, az eredmények értelmezésére;
- ismerjék a környezetüket legjobban szennyező anyagokat, törekedjenek ezek használatának csökkentésére;
- ismerjék az emberi szervezetre káros anyagokat és ezek szervezetre gyakorolt hatásait, tartózkodjanak ezek kipróbálásától;
- értsék meg a különböző technológiák hatását a természeti és épített környezetre, valamint becsljék meg ezek gazdasági hatásait.

Földrajz

A tanulók

- szerezzenek tapasztalatot, gyűjtsenek élményeket a közvetlen élő és élettelen környezetükről;
- érzékeljék és értékeljék a környezetben lezajló változásokat, mint a természeti és társadalmi folyamatok hatásainak eredményeit;
- értsék meg, hogy a népek eltérő természeti és gazdasági körülményei, hagyományai meghatározzák gondolkodásmodjukat, világszemléletüket;
- értsék meg, hogy a társadalom földrajzi változások, a felgyorsult fogyasztás a Föld erőforrásainak kimerüléséhez vezet;
- ismerjék meg a globális problémákat és azok megelőzési, illetve mérséklési lehetőségeit;
- ismerjék, szeressék és őrizték a természeti és az épített környezet szépségeit.

A tanulóknak

- a környezet értékeinek megismerésével erősödjön a környezettudatos életmód iránti igény;
- alakuljon ki az igény a szülőföld cselekvő felfedezésére;
- fejlődjön közösségük, lakóhelyük, országuk, régiójuk és a világ problémáinak megoldásában való aktív részvételi készség.

Biológia

A tanulók

- ismerjék meg a globális környezeti problémákat és azok megelőzési, illetve mérséklési lehetőségeit;
- ismerjék és szeressék a természeti és az épített környezetet;
- ismerjék meg az élőlények alapvető szervezeti-működési jellemzőit, fedezzék fel azok között az ok-okozati összefüggéseket;
- legyenek tájékozottak a földi élővilág sokféleségét, valamint az emberek és biológiai környezetük közötti kapcsolatrendszerrel illetően;
- ismerjék meg a környezet-egészségügyi problémákat;
- legyenek képesek az egészségügyi problémák megelőzésére és mérséklésére;

- sajátítsák el a testi-lelki egészséget megőrző életviteli technikákat.

A tanulóknak

- alakuljon ki ökológiai szemléletmód;
- alakuljon ki a természeti és az épített környezet iránti felelősség.

Egészségtan

A tanulók

- ismerjék meg szervezetük sajátosságait és az életkorral kapcsolatos változásait;
- sajátítsák el az elsősegély-nyújtási technikákat;
- ismerjék fel az empátia szerepét a másik ember megítélésében.

A tanulókat

- ösztönözze a helyes viselkedésmódok és a környezet-egészségvédő szokásrendek kialakítására;
- segítse az önmagukkal szembeni felelősségérzet kialakításában;
- segítse az őket veszélyeztető környezeti, társadalmi tényezők és azok elhárítási módjainak felismerésében.

Ének-zene

A tanulók

- ismerjék fel a természeti és a művészeti szépség rokonságát és azonosságát;
- ismerjék meg a természet zenei ábrázolásának módjait;
- fedezzék fel a természet szépségeinek megjelenését a népdalokban;
- vegyék észre a zene közösségerősítő, közösségteremtő szerepét;
- tudják, hogy az élő és az élettelen természet hangjai a zenében és a hétköznapokban egyaránt akusztikus élményt jelentenek;
- fedezzék fel a zenei környezetszennyezést, és tudjanak ellene védekezni.

Rajz és vizuális kultúra

A tanulók

- ismerjék meg a természet sokszínűségét, formagazdagságát;
- ismerjék fel a természeti és a művészeti szépség rokonságát és azonosságát;
- ismerjék meg a természet képzőművészeti ábrázolásának lehetőségeit;
- ismerjék és tudják, hogy a hagyományápolás a fenntarthatóság egyik alappillére;
- Tudjanak példákat említeni a népi építészet, díszítőművészet hazai előfordulásaira;
- ismerjék a természetes alapanyagok használatát;
- legyenek képesek alkotásokat létrehozni, melyek a természetről szólnak;
- legyenek képesek a műalkotásokat környezeti nevelési szempontoknak megfelelően elemezni;
- legyenek képesek alkotásokat létrehozni a környezeti nevelési témaköröknek megfelelően;
- ismerjék a tárgyi világ formanyelvi elemeit, a tartalom és a forma összefüggését;
- tudjanak példákat mondani a környezetvédelmi szempontok szerinti formatervezésre;
- kutassanak fel, ismerjenek meg helyi, népi építészeti emlékeket.

Filozófia

A tanulók

- értsék meg, hogy a filozófia történetén keresztül megmutatható az ember és természet egységének megbomlása;
- lássák, hogy milyen módon alakult ki az ember természet feletti uralomra- jutása;
- érzékeljék, hogy hogyan alakult ki a mai társadalmak manipulált fogyasztása;
- legyenek képesek követni az értékek alakulását a különböző történelmi korokban;
- véleményezze az értékrend-változás negatív következményeit;
- értsék meg, hogy csak akkor őrizhetők meg környezetünk életfeltételei, ha észszerűen használjuk azokat és tisztelettel közelítünk hozzá.

A tanulóknak

- alakuljon ki az a szemlélet, hogy a természet elemei emberi hasznosságuk fokától függetlenül is értéket képviselnek;
- alakuljon ki személyes elkötelezettség és tolerancia a környezeti kérdésekkel kapcsolatban;
- fejlődjön, szilárduljon meg a társadalmi szolidaritás és igazságosság az egészséges környezetért.

Tánc és dráma

A tanulók

- tudjanak improvizálni természeti jelenségeket a tánc és dráma eszközeivel;
- legyenek képesek adott szituáció megfogalmazására tartásképpen és mozdulatsorok segítségével (árvíz, erdőtűz, stb.);
- természethez való érzelmi kötődése erősödjön a drámajátékon keresztül;
- sajátítsák el a néptánc elemeit, lássák benne a környezeti nevelési lehetőségeket.

Informatika

A tanulók

- legyenek képesek az interneten illetve a szakirodalomban információkat keresni, konkrét, a valós életből vett példákat értelmezni, és legyenek képesek ezeket elemezni, tudjanak megfelelő következtetéseket levonni;
- legyenek képesek a számítógép segítségével megszerezhető tudás szűrésére, váljanak képessé egy adott témához megfelelő adatok kiválogatására, gyűjtésére és feldolgozására;
- ismerjék meg az informatikában (pl. az internet-használatban) rejlő környezetvédelmi lehetőségeket;
- használják a világhálót kutatómunkára, ismeretszerzésre;
- futtassanak környezeti elemek megváltozását figyelembevevő szimulációkat és statisztikai tesztek;
- rendezzenek környezeti kérdésekről virtuális fórumot máshová járó diákokkal közösen;
- szerkesszenek és nyomtassanak környezetvédelmi újságokat és poszttereket;
- ismerjék meg a távközlési-informatikai berendezések környezetkárosító hatásait;
- váljanak képessé arra, hogy a más tantárgyakban tanított környezeti összefüggéseket informatikai módszerekkel demonstrálják (számítástechnika alkalmazása, könyvtárhasználat, irodalmi hivatkozások);
- legyenek képesek a környezeti mérések eredményeinek értelmezésére, elemzésére a különféle szoftverek (adatok táblázatos tárolása, kiértékelése, összefüggések vizsgálata, statisztikai módszerek alkalmazása) segítségével;
- a számítástechnikai eszközök használata során valósítsák meg az anyag- és energiatakarékos alkalmazás feltételeit.

Testnevelés és sport

A tanulók

- fedezzék fel, értsék meg, hogy a környezeti hatások jelentős mértékben befolyásolják, egészséges testi fejlődésüket;
- győződjenek meg a mozgás jótékony hatásairól a különböző szervrendszerek működését tekintve;
- legyenek tisztában azzal, hogy testnevelés és a sport nélkülözhetetlen az élményszerű tapasztalatszerzésben, az emberi kapcsolatokban, az együttműködés és a tolerancia fejlesztésében;
- értsék és tapasztalják meg a szabadtéri foglalkozásokon keresztül, hogy a környezetszennyezés az egészségre veszélyes;
- igényeljék, hogy a sportoláshoz lehetőség szerint természetes anyagokból készüljenek az eszközök, és a tornaszerek;
- sajátítsanak el régi magyar, mozgást igénylő népi játékokat.

A tanulóknak

- tudatosítsa az egészség és a környezet komplexitását;
- alakuljon ki az igény a higiénés normák betartására;
- segítse az egészséges napi-heti-évszakos életritmus kialakulását.

➤ Osztályfőnöki tevékenység

A fiatalok osztályközösségi létének keretét általában az osztályfőnök teremti meg. Ő a különböző szintű személyes kapcsolatok segítője, fejlesztője is. Az átalakuló iskolarendszerben az osztályfőnöki feladatok bővülnek, e tennivalók körül is egyre több a bizonytalanság. Az osztályfőnök személyisége, és elhivatottsága döntő súllyal alakítja a gyerekekben kialakuló, formálódó valóságképet. Munkálkodása nyomán válnak konkrét közösségi tevékenységgé a szaktanárok tanóráin túlnövő elképzelései, a különböző iskolai programkínálatok. A tanulók számos attitűdjének alakításán túl a szülők hozzáállását is befolyásolhatja igényessége, értékrendje. A környezeti nevelés szempontjából nem meghatározó az osztályfőnök szaktárgyi hovatartozása. Az általános tájékozottsága, problémafelismerő és -feldolgozó képessége segítheti abban, hogy ezt a sokszínű témakört a környezethez való viszony alakítására, egyben pedagógiai céljaira használni, alkalmazni tudja.

A környezet megóvására, szépítésére, otthonossá tételére, igényes gondos alakítására való nevelésen túl a mindennapi problémák felismerése, életmódminták elemzése, a megoldások keresése is kiváló lehetőséget nyújt az együttes tevékenységek során a közösségépítésre, a személyes kapcsolatok kialakítására, elmélyítésére.

Az osztályfőnök összefogja a szaktárgyak idevágó, de a hagyományos tanórai kereteket megbontó tevékenységeit, például a fogyasztói társadalom problémáinak felismerését és megoldását segíti az iskolában. Ilyenek a táplálkozási szokások, az iskolai büfé kínálata, a szükségtelen túl-csomagolás, a szemét kezelése, anyag- és energiatakarékosság. A közös tanulmányi kirándulások, vetélkedők, különböző akciókban való közös részvétel is kiegészítheti és összefűzheti az egyes szaktárgyakat.

Az osztályfőnöki órák témájának kínálata akkor hatékony, ha az legalább egy, de inkább négy évre tervezett sokszínű szocializációs programnak felel meg. Tervezése az osztályban tanító valamennyi pedagógus együtt-gondolkodását kívánja meg.

9. évfolyam - Életvezetés, életvezetési szokások a családban; életviteli szokásaink a múltban, a jelenben, és merre haladunk?

A felgyorsult változások az életvezetésre is kihatnak. Sokszor a régi tapasztalat már nem használható. Át kell tekinteni az egyes folyamatokat, s fel kell vázolni a lehetséges forgatókönyveket.

10. évfolyam - Testi, lelki problémák; a megoldás módjai

Iskolai egészségügyi nap keretében részletesen kapott információk osztályszintű megbeszélése. A szükségszerűen felmerülő problémákra – részben az értékrendek bizonytalanná válása miatt – sokszor hibás válaszok születnek: búskomorság, lelki betegség, depresszió, alkohol, drog. Az okok keresése mellett a fiziológiai hatások ismerete, a nehézségek érzékeltetése támpontokat adhat. Szemléltethető statisztikákon, videofilmeken, személyes találkozásokon keresztül.

11. évfolyam - A média szerepe. A tájékoztatás erkölcs. Hirdetés, reklám.

A reklám-pszichológia tudománya. Szinte nincs perc, hogy mindez ne lenne jelen életünkben. A hatásmechanizmus megismerése helyre- billentheti a befolyásolhatóságot. Az elemzés csökkenti e technikák erejét. Az iskolaújság, az iskolarádió jó terep a gyakorlásra. Az előzőekben összegyűlt tapasztalatok környezetünkről és a média hírek össze-hasonlítása fontos útmutatás az alapos odafigyelésre, kritikai értékelésre.

12. évfolyam - Intézmények. Civil szervezetek.

Mennyire hatékony azok feladata, hatásköre és struktúrája? Hibáink kiküszöbölésére különböző törvényeket hozunk, ám olykor áthágják azokat. Felelős állampolgárként tiltakozunk ez ellen. Miképpen gyakorolhatjuk környezeti jogainkat? A drámajáték segítheti a különböző szerepek tartalmi megközelítését, az álláspontok, vélemények, lehetőségek átgondolását:

- a tanulók közvetlen környezeti problémáinak, megoldási javaslatainak eljuttatása az önkormányzathoz;
- városunk civil szervezeteinek megismertetése;
- megelőző környezetvédelemmel foglalkozó helyi, és országosan ismert szervezetekkel való együttműködés.

➤ **Nem tanórai szervezésű munkanapok**

- Minden évben 8-12 km-es túrát szervezünk a környékre. Célunk egy-egy természeti érték megismertetése és a terület környezetvédelmi problémáira való érzékenyítés.
- névadóról való megemlékezés, Béla-nap
- diáknapi
- jeles napok
- iskolai szintű rendezvényt, kiállítást, vetélkedőt, akciót szervezünk 1-3 jeles napon, vagy kapcsolódunk a város akciójához
- témanap, témahét megtartása

➤ **Rejtett tanterv**

Az iskolai megjelenésnek környezetbarát jellege, a természetes anyagok jelenlétének növelése, a díszítőelemek szellemisége szükséges követelmény. Ezen kívül különösen figyelemmel kell lenni az alábbiakra:

- tanári példamutatás alapja a környezeti nevelési tevékenységnek is
- takarítás, világtás;
- hulladékok kezelése, szelektív gyűjtés, komposztálás a környezet kímélést szolgálja;
- szárazelemgyűjtést propagáljuk;
- víz- és energiafogyasztás, anyag és energiaminimalizálás igénye;
- tanösvény – iskolakert gondozása;

- madárbarát kert gondozása.

➤ **Osztálykirándulás**

Az iskola nevelési rendszerének megfelelően a közösségformáláson kívül a környezeti tartalmakat szolgáló nevelési lehetőségeket kihasználjuk. Ennek érdekében a lehetőségek figyelembe vétele mellett törekszünk arra, hogy a mindenkori 9. évfolyamos tanulók erdei iskolában töltsék az osztálykirándulást vagy a környezettudatosságra nevelő programmal színesítsék a kirándulást, amely az együttes tevékenységre alapozva nemcsak a szociális tanulás lehetőségét, a személyiség- és közösségfejlesztést biztosítja, hanem aktív, megismerő tevékenységekre épülve mélyíti, gazdagítja a tanulóink ismereteit hazánk természeti és kulturális értékeiről.

4.2. Nem minden tanulót érintő tevékenységek

➤ **Komplex természettudományos program:**

Emelt óraszámú képzésben kínáljuk a 9-10. évfolyamon

➤ **Tehetséggondozás – versenyek**

Országos versenyek közül a következőkre készítünk fel: Kitaibel Pál, Bugát Pál, Curie, Lóczy-versenyek, Jakucs László, Földtudományi diákkonferencia, TUDOK, Ifivízdíj Megyei egyéni és csapatversenyeken indítjuk tanulóinkat. Iskolai versenyeket szervezünk.

Akciók, projektek megvalósításában veszünk részt: szeméthyűjtés

5. Módszerek

A környezeti nevelés módszertani szakirodalma gazdag, ezekből a következő szempontok szerint választunk:

- a tanulói aktivitást igénylő módszerek előtérbe helyezése: projekt módszer
- szenzitív pedagógia
- érzelmi minták közvetítése élmény gazdag helyzetek megteremtésével
- viselkedési minták közvetítése, példamutatás
- önismeret fejlesztése
- döntési helyzetek biztosítása
- ismeretek, tapasztalatok közvetítése
- az egyéni, kiscsoportos és nagycsoportos, tömeges hatás megfelelő alkalmazása
- a nevelői tevékenység mellett adekvát módon alkalmazandó a tanulói és együttes tevékenységek kombinálása
- irodalmi, képzőművészeti pályázatok, kiállítások
- terepi formák

6. Taneszközök

- ami már rendelkezésünkre áll: tankönyvek, segédkönyvek, szemléltető- és mérőeszközök
- amire szükségünk lenne: környezetvédelmi szakirodalom, segédkönyvek, munkafüzetek, mérőeszközök, a csoportmunkához megfelelő mennyiségben - előnyben kívánjuk részesíteni a kompetenciaalapú oktatás módszerein alapuló tankönyveket
- zöld könyvtár – zöld sarok a folyóiratok, szakkönyvek számára
- komposztáló
- vízminőségi, talajminőségi, levegőminőségi vizsgálatokhoz gyors tesztek, vegyszerek

- meteorológiai mérésekhez eszközök

7. Kommunikáció

7.1. Gimnázium

7.1.1. Iskolán belüli:

Alapvetően a diákok szervezésében működő kommunikációs eszközök, de fontos az iskolavezetés és a tanári kar támogatása.

- zöld faliújság
- iskolarádió
- iskola honlapja(Ökoiskolai célkitűzésként külön menüpont)
- médiaszakkör
- informális csatornák
- hirdetések

7.1.2. Iskolán kívüli:

Az ilyen kommunikációt használva elsősorban a helyi média lehet a partnerünk. Különösen a látványos, jelentős programjaink esetében egy kapcsolattartó személy tájékoztatja a városi televíziót, újságot és a megyei napilapot az aktuális rendezvényekről, eseményekről. Az iskolai évkönyvben megjelenő cikkekkel, diákmunkákkal a lakosok környezettel kapcsolatos ismereteit bővítjük. Az iskolai honlap lehetőségeit kihasználva folyamatosan tájékoztatjuk az érdeklődőket (iskolai dolgozók, szülők, lakosság, régi diákok, iskolafenntartó).

7.2. Általános iskola

a) Iskolán belüli

- kiselőadások tartása megfelelő szemléltető eszközökkel
- iskolarádió felhasználása
- faliújságon közölt információk
- szórólapok
- Internet
- könyvtárhasználat

b) Iskolán kívüli

- környezetvédelmi cikkek feldolgozása újságokból
- környezetvédelmi problémákról megjelent tudósítások feldolgozása
- környezetvédelemről szóló rádió és TV hírek feldolgozása, értelmezése
- közvetlen környezeti problémák felmérése, együttműködés a fenntartó önkormányzattal
- helyi TV

8. Minőségfejlesztés

8.1. Gimnázium

Az értékelés, ellenőrzés e nevelési területen a hagyományos eljárások átértékelését igényli. A következő módon tervezzük mérni a sikerességet és elégedettséget:

- kérdőíves felmérés évente
- a nem kötelező rendezvényeken résztvevők számának 5%-os növekedését tartjuk

kívánatosnak.

- a pedagógusok környezeti nevelői munkájának értékelésére kritériumrendszert dolgozunk ki, amelyben megjelenik a fenntarthatóságra nevelés terén végzett munka, példamutatás, az alkalmazás gyakorisága.

8.1. Általános iskola

Az iskola környezetnevelési munkájának mérése, értékelése több szempontból eltér a más területeken alkalmazottaktól, mert a környezetnevelés a szakmai ismeretek mellett erőteljesebben közvetít egy viselkedésmódot és értékrendet az embernek a világban elfoglalt helyéről.

A szakmai tartalmakat az egyes tantárgyaknál a helyi tantervbe építjük be.

Környezet- és egészségnevelési munkacsoportot működtetünk.

Az egészségnevelési és környezeti nevelési program megvalósítása elsősorban a tantestület elkötelezettségén, a személyes példamutatáson és azon múlik, hogy mennyire sikerül a családokat az általunk képviselt értékek és követelmények mellé állítani.

9. Továbbképzések

9.1. Belső:

Az iskolavezetés a szakkönyv és folyóirat beszerzéssel támogatja a tanári önképzést. Tantestületi értekezletet, munkaközösségi megbeszéléseket tartunk, nevelésfilozófiánk és gyakorlatunk összevetésére. A fenntarthatóságra nevelés témakörében tantestületi műhelymunkát, előadásokat szervezünk. A nem pedagógus munkakörben foglalkoztatottak számára belső képzést tartunk.

9.2. Külső:

Előadásokon, konferenciákon, a fenntarthatóságra neveléssel kapcsolatos továbbképzéseken való részvétel támogatása a nem természet-tudományos munkaközösségek tagjai előnybe részesítéséve

